

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA KREATIV QOBILIYATLARNI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR

Amirqulov Azamjon Joniqul o'g'li

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

"Boshlang'ich ta'lim metodikasi

kafedrası o'qituvchisi

Email: amirqulovazamjon97@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17342270>

Annotatsiya: Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari ko'rib chiqiladi. Kreativlik tushunchasi, uning pedagogik-psixologik asoslari va rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar – psixologik, pedagogik, ijtimoiy va texnologik omillar tahlil etilgan. Maqolada ta'lim muhitini tashkil etish, o'qituvchining metodik kompetensiyalari, dars rejasi va baholash tizimini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar keltiriladi. Tajriba va tadqiqot asosida integratsiyalashgan metodik vositalar, interfaol texnologiyalar va STEAM yondashuvining ahamiyati ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: kreativlik; boshlang'ich ta'lim; ijodkorlik; innovatsion texnologiyalar; metodika; STEAM; baholash.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты развития творческих способностей учащихся начальной школы. Анализируются понятие креативности, её педагогические и психологические основы, а также факторы, влияющие на её развитие: психологические, педагогические, социальные и технологические. Даны практические рекомендации по организации образовательной среды, совершенствованию методических компетенций учителя, поурочных планов и систем оценки. Подчёркивается важность комплексного методического инструментария, интерактивных технологий и STEAM-подхода, основанного на опыте и исследованиях.

Ключевые слова: креативность; начальное образование; креативность; инновационные технологии; методика; STEAM; оценка.

Abstract: The article considers the theoretical and practical aspects of developing creative abilities in primary school students. The concept of creativity, its pedagogical and psychological foundations and factors influencing its development - psychological, pedagogical, social and technological factors - are analyzed. The article provides practical recommendations for organizing the educational environment, improving the teacher's methodological competencies, lesson plans and assessment systems. The importance of integrated methodological tools, interactive technologies and the STEAM approach based on experience and research is emphasized.

Keywords: creativity; start education; creativity; innovative technologies; methodology; STEAM; evaluation

Zamonaviy jamiyatda insonning kreativ fikrlash qobiliyati - muvaffaqiyat va moslashuvchanlik garovi hisoblanadi. Bosh-lang'ich ta'lim bosqichi bolalarning bilim, ko'nikma va mavhum fikrlash asoslarnini shakllantiradigan eng muhim davrdir. Shu sababli, pedagogik jarayonda kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishni maqsad qilib qo'yish maktab ta'limining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Kreativlikni o'rganish sohasida xalqaro va mahalliy tadqiqotlar

keng rivojlangan. Guilford, Torrance va boshqa olimlarning ishlari kreativ fikrlashning komponentlarini belgilaydi. Mahalliy tadqiqotlarda esa (Tўraev, Davlatova va boshq.) boshlang'ich sinfda ijodiy vazifalar va interfaol usullar orqali o'quvchilarning ijodiy ko'rsatkichlari yaxshilanishi ko'rsatilgan. Biroq ko'plab tadqiqotlar metodik vositalarning tizimli joriy etilishi va o'qituvchilarning malakasini oshirish muammolari borligini ta'kidlaydi.

Kreativlik - yangi, original, moslashuvchan fikrlar va yechimlar ishlab chiqish qobiliyati. Kreativ qobiliyatlar afzalliklaridan biri - divergent fikrlash; u alternativ variantlar ishlab chiqish, bog'lanishlarni ko'ra bilish, muammoni qayta talqin etish kabi jihatlarni o'z ichiga oladi. Quyida omillar guruhlari va ularning ta'siri tahlil qilinadi:

1. Psixologik omillar. Motivatsiya va qiziqish: Bola faol va ishtiyoq bilan shug'ullanganda yangi g'oyalarni izlashga moyil bo'ladi. O'z-o'zini baholash va ishonch: Ijobiy o'ziga bo'lgan ishonch xatolik va noaniqlikdan qo'rqmaslikni oshiradi. Emotsional barqarorlik: Stress va tashvish kreativ jarayonni susaytiradi; xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi muhit zarur.

2. Pedagogik omillar. O'qituvchining metodik kompetensiyalari: Innovatsion metodlarni bilish va qo'llash imkoniyatlari (loyiha, interfaol va o'yin texnologiyalari). Differensial yondashuv: Har bir o'quvchi qobiliyatlarini hisobga olgan holda topshiriqlar berish. Dars tuzilishi va vazifalar: Muammoni hal qilishga yo'naltirilgan ochiq savollar, ilgari surish va refleksiv mashqlar.

3. Ijtimoiy omillar. Oila va oilaviy muhit: Ota-onalarning qo'llab-quvvatlashi va erkin fikr bildirishga rag'batlantirishi muhim. Jamoaviy faoliyat: Guruh ishlari va hamkorlik o'quvchilarda yangi g'oyalar almashinuvini kuchaytiradi. Madaniy va jamiyat omillari: Madaniyatdagi ijodiy qadriyatlar bolalarda kreativlikni qo'llab-quvvatlaydi.

4. Texnologik omillar. AKT va STEAM: Raqamli resurslar, interaktiv dasturlar va STEAM yondashuvi kreativ muhitni boyitadi. Loyiha va dizayn-mashg'ulotlar: Maker-space, konstruktorlar va dizayn topshiriqlari amaliy jihatdan ijodkorlikni rag'batlantiradi.

Metodikani takomillashtirish yo'nalishlari. Tizimli metodik yondashuv quyidagi elementlarni o'z ichiga olishi lozim: 1) O'quv rejalari va darsliklarni kreativ topshiriqlar bilan boyitish; 2) Interfaol metodlarni (projektiy, o'yin, rolli o'yinlar, muloqotli mashqlar) joriy etish; 3) Baholash tizimini yangilash: kreativlikni baholash mezonlarini (original g'oya, resurslardan foydalanish, yechim samaradorligi) kiritish; 4) O'qituvchilarning malakasini oshirish va mentoring dasturlarini tashkil etish; 5) STEAM va interfaol laboratoriyalarni maktablarda tashkil etish.

Darslarda ochiq tipdagi savollar va muammoli vazifalar ko'proq qo'yilsin. Kichik loyihalar va ijodiy portfoliolar joriy etilsin. Sinf ichida hamkorlikka asoslangan faoliyatlar: guruh ishlari, prezentatsiyalar, ideya marafonlari tashkil etilsin. Ota-onalarni jalb qilish: uy vazifalarida ijodiy yondashuvni rag'batlantirish bo'yicha seminarlar o'tkazilsin. Maktab va mahalla darajasida «Ijod maktabi» yoki «Maker madaniyati» bo'yicha markazlar tashkil etilsin. Tadqiqot quyidagi usullar orqali o'tkazilishi mumkin: Eksperimental ishlar: nazorat va tajriba sinflari tashkil etilib, yangi metodlar sinovdan o'tkaziladi; Anketalar va so'rovlar: o'qituvchilar, o'quvchilar va ota-onalar fikr-mulohazalari yig'iladi; Kuzatuv va maqoliy tahlil: dars jarayonidagi faoliyatlar videotasvirga olinib, analitik tahlil qilinadi; Kvalitativ intervyular: muvaffaqiyatli amaliyotlar va metodlarning chuqur o'rganilishi.

Namuna: Kreativlikni rivojlantirish bo'yicha dars reja (1 soat)

1. Maqsadlar: O'quvchilarni muammoni turlicha qarashga o'rgatish, hamkorlikda yechim topish. 2. Vositalar: kartochkalar, konstruktor, rangli qalamlar, oq doska, kompyuter (zarur bo'lsa). 3. Bosqichlar: a) Kirish (10 min): motivatsion savol va qiziqtiruvchi vazifa. b) Asosiy qism (35 min): guruhlariga bo'lib loyiha topshirig'i va ijodiy ish (brainstorming, prototip tuzish). c) Yakun (15 min): taqdimot va refleksiya (nima yangi fikr topildi, qanday qiyinchiliklar bor edi).

Kreativlikni baholash mezonlari (taklif). Originalilik (0–5 ball): g'oyaning yangiligi va noan'anaviyligi; Muvofiqlik (0–5 ball): yechimning mavzuga mosligi va amaliy qo'llanilishi; Ijro va taqdimot (0–5 ball): ijodiy ishning amalga oshirilishi va jamoaviy ishlash; Resurslardan foydalanish (0–5 ball): materiallar va axborotdan samarali foydalanish. Jami: 20 ball asosida baholash. Cheklovlar va kelajakdagi tadqiqotlar. Ushbu maqolada tavsiya qilingan metodik yo'nalishlar amaliy sinovlar va mintaqaviy o'rganishlarni talab qiladi. Kelajakda uzoq muddatli longitudinal tadqiqotlar, turli ijtimoiy va madaniy sharoitlarda eksperimentlar hamda kreativlik baholash instrumentlarini lokalizatsiya qilish muhimdir.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish — pedagogik jihatdan muhim va murakkab jarayon. Unga psixologik motivatsiya, o'qituvchining malakasi, oila va jamiyat, shuningdek texnologik vositalar orqali ta'sir ko'rsatish mumkin. Metodikaning takomillashtirilishi dars mazmuni, baholash, o'qituvchilarni qo'llab-quvvatlash va resurslarni boyitishni o'z ichiga olishi lozim.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Torrance, E. P. (1974). Torrance Tests of Creative Thinking. Scholastic Testing Service.
2. Runco, M. A., & Acar, S. (2012). Divergent thinking as an indicator of creative potential. *Creativity Research Journal*.
3. Тупаев, А. (2021). Innovatsion ta'lim texnologiyalari. Toshkent: Nashriyot.
4. Davlatova, M. (2022). Boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni rivojlantirish usullari. Samarqand: Nashriyot.
5. Amirqulov, A. (2023). HUQUQIY MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA O 'RTA ASRLAR SHARQ MUTAFAKKIRLARI MA'NAVIY MEROSINING ROLI. *Евразийский журнал академических исследований*, 3(1 Part 3), 76-79.
6. National Research Council (2012). Education for Life and Work: Developing Transferable Knowledge and Skills in the 21st Century.